

Ruská spoločnosť a katolicizmus

Ryszard Mozgol

20. apríla 2020 ✚ História ✚ Pravoslávie

Jedným z príkladov tejto politickej závislosti ruských kniežat na pápežstve bola vláda kniežaťa Izaslava. Po smrti kniežaťa Jaroslava Múdrego došlo k roztriešteniu ríše na územné oblasti. Politickým centrom zostal Kyjev, na ktorého kniežací trón zasadol Jaroslavov najstarší syn Izaslav. Neudržel sa ale na tróne dlho; bol zvrhnutý koalíciou mladších bratov. Odstránené knieža muselo odísť zo zeme a požiadať o pomoc za jej hranicami. Po nejakú dobu prebýval na dvore Boleslava Chrabrého, žiadal o pomoc cisára Henricha IV., a nakoniec sa rozhodol pre vyslanie zvláštneho posolstva k pápežovi Gregorovi VII. Do Ríma vyrazil jeho syn, Jaropolk-Peter, s otcovým prianím, aby bola celá Rus zverená do vlastníctva sv. Petra – *patrocinium beati Petri*.

Gregor napriek prebiehajúcemu sporu s Henrichom IV. vystúpil na obranu Izaslavových práv a požiadaviek a odovzdal jeho synovi dve správy – prvú pre Izaslava a druhú pre Boleslava Chrabrého s nariadením, aby začal na Rusi vojenské operácie, ktoré, ako je známe, skončili pre poľského kráľa neblaho... Napriek tomu sa vďaka úsiliu katolíckej Európy Izaslav vrátil v roku 1077 do Kyjeva. Jeho syn Jaropolk-Peter, ktorý sa stal vladimírsko-volyňským a turovským kniežaťom, zostal spoločne so svojou matkou, poľskou kňažnou Gertrúdou, až do svojej tragickej smrti, verným poddaným pápeža.

Na svojich minciach umiestnil podobizeň prvého pápeža a v Kyjeve sa vďaka jeho starostlivosti vybudoval chrám sv. Petra Apoštola. Gertrúde Rus zároveň vďačí za krásny žaltár, tzv. *Liber praecum Gertrudis*, obsahujúci modlitby k svätému Petrovi a ilustrácie predstavujúce Jarpolka a jeho ženu Gertrúdu, ako vzdávajú hold a úctu sv. Petrovi a Vykupiteľovi. Kuriózne je, že Jaropolk-Peter, katolíckej knieža Rusi, bol pravoslávny započítaný medzi svätých a je uctievaný 21. októbra.

Ale prípad Izaslava a Jarpolka nebol na Rusi ojedinelý. V roku 1255 haličské knieža Danilo Romanovič, posledný veľký predstaviteľ „západoeurópskych“ vládcov na Rusi pred tatárskou katastrofou, ako o ňom písal Taube, prijal korunu a titul kráľa Rusi (*rex Russiae*) od samotného pápeža.

O tom, že vzťahy medzi Rusou a pápežstvom neboli jednostranné a že nešlo o nadbiehanie európskej periferie hegemonovi, svedčia udalosti, ktoré sa odohrávali okolo roku 1089. V tej dobe prišlo do Kyjeva posolstvo vzdorpápeža Klementa III. (1080 – 1100), ktorý pre posilnenie svojej pozície v Európe počítal s podporou ruského kniežaťa a metropolitu Jána.

Metropolita prijal posolstvo so všetkými poctami. A odpovedal Klementovi III. slovami, ktorými vyjadril plnú oddanosť a podriadenosť moci Ríma. Kyjevský metropolita, pôvodom z Grécka, informoval antipápeža o prebiehajúcich rozhovoroch s Konštantínopolom, ktoré Klementa III. veľmi zaujímali. Nástupca Jána metropolita Efrém pokračoval v politike svojho predchodcu. Po svojom zvolení na metropolitný stolec (1091) vyslal obvyklé posolstvo k pápežovi, aby získal potvrdenie svojho zvolenia, ktoré bez problémov obdržal.

Ako je vidieť, vzťahy Rusi s latinskou Európou boli do trinásteho storočia živé a opierali sa o plnú jednotu s pápežom. Ruské politické elity, a to svetské aj duchovné, mali o tieto kontakty rovnaký záujem ako pápeži a vládcovia Západu. Mýtus o plnom podriadení Rusi Konštantínopolu po stránke náboženskej aj politickej, patrí do historickej fikcie devätnásteho storočia, ktorej snahou je budovať ruský politický mýtus.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Ruská spoločnosť a katolicizmus

Je tiež cenné pozrieť sa na putá spájajúce ľud Kyjevskej Rusi s latinskou Európou. Tie v mnohých prípadoch vychádzali z hlbokkej zbožnosti ruského ľudu. Početní pútnici z Kyjevskej Rusi sa vlievali do toku ľudí, ktorí s modlitbou na perách prúdili Európou a Blízkym východom. Na takých miestach ako sú Rím, Jeruzalem alebo Betlehem, neudivujú zápisy a záznamy o hosťoch z odľahlej Rusi. Nemecké pramene sú plné záznamov o *peregrinantes de Ruzia*, ktorí prechádzali územím cisárstva, putujúc do Ríma alebo dokonca do Santiaga de Compostela.

Igumen Danilo navštevuje Svätú zem na počiatku dvanásteho storočia, čiže v dobe, keď ešte bola integrálnou súčasťou *Christianitas*. Kňažná Praxeda, pochádzajúca z rodu polockých kniežat, vykonala púť do Ríma, kde zostala sedem rokov slúžiac Bohu a kde tiež v roku 1239 zomrela. Veľmi populárne boli púte do talianskeho mesta Bari, kam boli z východu prenesené ostatky sv. Mikuláša Divotvorcu (1087), čo sa považovalo za významný protibyzantský čin. Na Rusi to bolo prijaté bez akéhokoľvek odporu rovnako ako presunutie sviatku tohto svätca na 9. máj, čo konštantínopolský patriarchát odmietal. Pápežské nariadenie zaviedol na Rusi už zmieňovaný metropolita Efrém.

Ďalším prejavom silných vzťahov spájajúcich vtedajšiu Rus s latinskou civilizáciou, bol kult „západných“ svätcov a s tým spojené získavanie ostatkov, obrazov a sôch typických pre západný kultúrny okruh. Sú to veci pomerne málo známe, ale rozširujúce naše vedomosti o pojednávanom čase a mieste. Na Rusi bol rozšírený kult svätého mučeníka pápeža Klimenta Rímskeho (90/92 – 101), ktorému bolo po schizme zasvätených veľa chrámov. Knieža Izaslav mimoriadnym spôsobom uctieval sv. Vojtechu. Ruské zdroje hovoria o kniežacom dare – zástave darovanej gnieznskej katedrále.

Cirkevné kroniky poukazujú na to, že na údajne pravoslávnej Rusi uctievali českých, škandinávskych a anglických katolíckych svätcov. V dvanástom storočí sa začali stavať chrámy priamo nadväzujúce na rímsku architektúru. Mimo ikon predstavujúcich Matku Božiu, boli uctievané podobizne Madony dalmátskej, benátskej, sicílskej, rímskej a dokonca španielskej. Socha sv. Mikuláša Divotvorcu v mikolajevskom kláštore v Možajsku, ktorá je od šestnásteho storočia tak významná pre obrad korunovácie cárov, svedčí o silnom vplyve západoeurópskej kultúry na Kyjevskú Rus.

Ruská aristokracia v prvej polovici dvanásteho storočia podporovala stavbu kláštora sv. Gertrúdy a sv. Jakuba v Regensburgu a zaslala na tento účel sto mariek. V tej dobe tiež spolufinancovala stavbu kláštora v dánskom Logumklostere. Na druhej strane uspienski sobor (kostol) Kyjevsko-Pečorskej lávry, súčasná pýcha a bašta pravoslavia, bol financovaný v roku 1073 katolíckym Varjagom Simonom, pochádzajúcim zo Škandinávie. Peniaze na stavbu kostola sv. Mikuláša v Kyjeve zaistil Varjag Holmi a kláštor v Novgorode (1106) vznikol z iniciatívy „Rimana Antónia“. Len ťažko je možné pripustiť, že by to boli plody vtedajšieho ekumenizmu. Tieto príklady svedčia skôr o katolíckosti Rusi, ktorá sa nachádzala na pomedzí medzi Rímom a Konštantínopolom.

Oddanosť katolicizmu bola bezpochyby veľká, ale nie je možné ani bagatelizovať vplyv konštantínopolského patriarchátu.

Aj tak však bolo s Kyjevskou Rusou jednané ako s misijným územím. Do boja so schizmou, ale aj na misijné pole christianizácie pohanských kmeňov, nastúpili rehoľné rády. Po stopách sv. Bruna vyrazili augustiánski mníši z Brém a hlásali evanjelium Litovcom a Estóncom (1184). Napriek menšej krátkodobej roztržke získali podporu polockého kniežata Vladimíra. V Kyjeve pôsobili mníši sv. Emeráma z Regensburgu. V trinástom storočí vzniklo v Kyjeve dominikánske pôsobisko pri latinskom kostole Panny Márie. Stalo sa tak vďaka zo Sliezska pochádzajúcemu sv. Jackovi Odrowažskému a jeho materskému kláštoru.

Pápež Gregor IX. zveril starostlivosť o ruských katolíkov poľským biskupom vo Vroclavi, Krakowe a Lubiąži. Medzi klariskami na Rusi sa početne nachádzali predstavitelky kniežacích rodov. Pre niekoho môže byť prekvapivé, že boli východného obradu. Zdá sa, že východná liturgická tradícia bola týmito rádmi plne rešpektovaná. Z vyššie uvedených faktov vyplýva, že udalosti roku 1054, ktoré viedli k rozkolu, nenašli na Rusi príliš veľký ohlas. Rovnako ako dobytie Konštantínopola križiakmi v roku 1204 nemalo na Rusi žiadnu zvláštnu odozvu. Krajina sv. Vladimíra zostávala v jednote s Cirkvou.

záverečná časť

I. časť: <http://christianitas.sk/roztrhnute-srdce-rusi-kyjevska-rus-medzi-katolicizmom-a-ortodoxiou/>

II. časť: <http://christianitas.sk/schizma-roku-1054-bez-ucasti-rusi/>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ruska-spolocnost-a-katolicizmus/>